

KENTLE BARIŞ: MEKÂN, HAFIZA VE KAMUSAL HAKLAR ATÖLYESİ SONUÇ RAPORU

1. Amaç ve Yöntem

TMMOB Mimarlar Odası Amed Şube yürütücülüğünde kente dair teknik ve duygusal sorumluluk hissedenerin interaktif katılımıyla gerçekleştirilen "Kentle Barış; Mekan, Hafıza, Kamusal Haklar" başlıklı atölye çalışmasında; disiplinler arası bir perspektif ile barışın inşasının mekânsal adalet ekseninde tartışıldığı, çözüm arandığı ve kimlere sorumluluk düştüğüne dair cevap arayışı ile bu sonuç ortaya çıkmıştır.

Mimarlar Odası üyeleri, diğer meslek odaları üyeleri, yerel temsilciler ve kentliler bir araya gelerek grup çalışmaları ve ortak tartışma oturumları aracılığıyla kentte gözlemledikleri sorunları, deneyimleri ve çözüm önerilerini paylaştı. Yaşamı direkt etkileyen ve muhatabı olduğumuz bu sorunlar potansiyeller barındıran iki bölge haritası üzerinde haritalama teknikleri kullanarak tartışıldı.

Çalışmanın temel amacı, katılımcıların kent deneyimlerinden hareketle mevcut sorun alanlarını ortaya koymak, bu sorunların toplumsal ve mekânsal etkilerini değerlendirmek ve çözüm önerileri geliştirmektir.

2. Bulgular

2.1. Mekânsal Hafıza ve Kültürel Süreklilik

Katılımcılar, mekânların yalnızca fiziksel varlıklar değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın taşıyıcıları olduğunu vurgulamıştır. Özellikle Suriçi bölgesinde çatışma sonrası yaşanan dönüşüm süreçlerinin kültürel süreklilik, aidiyet ve tarihsel kimlik üzerinde etkiler yarattığı ifade edilmiştir.

Kültürel miras niteliğindeki alanlarda gerçekleştirilen müdahalelerin, fiziksel çevrenin yanı sıra toplumsal hafıza üzerinde de sonuçlar doğurduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle koruma politikalarının yalnızca yapısal unsurları değil, kültürel ve sosyal değerleri de kapsamı gerektiği fakat ortaya konulanın bunun aksi olduğu belirtilmiştir.

Kentin eski ile yeni arasında bir geçiş niteliğinde olan bölgelerinde de benzer durumlar gözlenmektedir, hafızası olan mekan ve yapılar değersizleştirilmektedir. Yeni yerleşim bölgelerinde yapılan kent sel planlamanın ihtiyaca göre değil de büyük ölçekli estetik ve finansal kaygılara göre tasarlanmasının kültür çatışmasına neden olarak kültürel süreklilik ilkesine aykırılık teşkil ettiği belirtilmiştir.

2.2. Aidiyet ve Kentsel Kimlik

Katılımcılar, son yıllarda yaşanan dönüşüm süreçlerinin bazı bölgelerde aidiyet duygusunun zayıflamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Özellikle tarihsel dokunun değişimi ve yeni mekânsal düzenlemelerin yerel ihtiyaçlarla yeterince ilişkilendirilememesi nedeniyle kentlilerin bazı alanlarla kurduğu ilişkinin zayıfladığı belirtilmiştir. Bu bağlamda kent kimliğini güçlendirecek ve toplumsal hafızayı görünür kılacak kültürel çalışmaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.3. Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Etkiler

Katılımcılar, kentsel dönüşüm uygulamalarının yalnızca fiziksel çevrenin yenilenmesi olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Dönüşüm süreçlerinin ekonomik, kültürel ve sosyal etkilerinin dikkate alınmasının önemine dikkat çekilmiştir. Özellikle kırsal karakter taşıyan yerleşim alanlarında yoğun ve çok katlı yapılaşmanın doğal çevre, üretim biçimleri ve sosyal ilişkiler üzerinde dönüşümler yarattığı ifade edilmiştir. Bu nedenle dönüşüm politikalarının yerel toplulukların ihtiyaçlarını ve yaşam biçimlerini dikkate alan bir anlayışla geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

2.4. Katılımcı Planlama Süreçleri

Katılımcılar, kent planlama ve tasarım kararlarında halkın görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Karar alma süreçlerine katılımın artırılmasının, uygulamaların toplumsal kabulünü güçlendireceği ve kentlilerin aidiyet duygusunu destekleyeceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda planlama süreçlerinde şeffaflık, katılımcı odaklı ve yerel bilgi birikiminin temel ilkeler arasında yer alması gerektiği vurgulanmıştır.

2.5. Ulaşım ve Erişilebilirlik

Kent içi ulaşım sistemlerine ilişkin değerlendirmelerde, mevcut planlama anlayışının ağırlıklı olarak taşıt kullanımına odaklandığı ifade edilmiştir. Bunun sonucunda yaya sirkülasyonunda erişilebilirlik ilkelerinin ve alternatif ulaşım türlerinin yeterince desteklenmediği belirtilmiştir. Katılımcılar, toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi, raylı sistem yatırımlarının artırılması, bisiklet ulaşımının yaygınlaştırılması ve yaya öncelikli tasarım ilkelerinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.6. Kamusal Alanların Dağılımı ve Kullanımı

Atölye kapsamında kamusal alanların kent genelindeki eşitsiz dağılımı önemli bir sorun olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, bazı bölgelerde park, meydan ve sosyal donatı alanlarının yetersiz olduğunu, bunun da yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Kamusal alanların tüm kentliler için erişilebilir olması gerektiği, özellikle dezavantajlı bölgelerde sosyal etkileşimi artıracak yeni kamusal mekânların oluşturulmasının önem taşıdığı ifade edilmiştir.

2.7. Kamusal Mekânların Korunması

Katılımcılar, kamusal alanların sadece belirli bir kesim tarafından mesken haline gelmesinin kamu sal yaşamı sınırlandırdığını ve kent hakkı açısından sorun yarattığını değerlendirmiştir. Kamusal alanların ortak kullanım niteliğinin korunması ve erişilebilirliğinin güvence altına alınması gerektiği belirtilmiştir.

3. Sonuç

Atölye çalışması sonucunda kentteki fiziksel sorunların temelde kültürel hafıza, mekânsal adalet ve kamusal haklar gibi ana başlıklara dayandığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, mekânsal adaletin sağlanmasının toplumsal barışın güçlendirilmesinde önemli bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda kültürel mirasın korunması, katılımcı planlama anlayışının geliştirilmesi, kamusal alanların yaygınlaştırılması ve sosyal eşitliği gözetilen kent politikalarının uygulanması gerektiği değerlendirilmiştir.

4. Öneriler

1. Dönüşüm projelerinde kültürel mirasın korunduğu, kentlinin haklarının gözetildiği ve çevreye duyarlılığı esas alan bütüncül yaklaşımlar benimsenmelidir.
2. Suriçi başta olmak üzere tarihsel ve kültürel değere sahip alanlarda hafıza çalışmaları, kamusal farkındalık projeleri, arşivlerin derlenerek sürdürülebilir ve erişilebilir olması desteklenmelidir.
3. Planlama ve tasarım süreçlerinde kentlilerin karar alma mekanizmalarına etkin katılımı sağlanmalıdır.

4. Yerel yönetimler, meslek örgütleri, akademik kurumlar ve sivil toplum kuruluşları arasında iř birliğini güçlendirecek katılımcı platformlar oluşturulmalıdır.
5. Kentleşme politikalarında çevresel sürdürülebilirlik temel ilke olarak benimsenmelidir. Ekolojik parametreler doğrultusunda hareket edilmelidir.
6. Toplu taşıma, raylı sistemler, bisiklet ulaşımı ve yaya erişilebilirliği güçlendirilmelidir.
7. Kamusal alanların kent genelinde dengeli dağılımını sağlayacak planlama politikaları geliştirilmelidir. Bazı bölgelerde dönüşüm programları geliştirirken bazı yapıların (sahiplerini maddi ve manevi olarak mağdur etmeyecek şekilde, kültürel hafızaya da sahip çıkarak) yerine sosyal keşişim alanları oluşturulabileceği anlatılabilir ve teşvik edilebilir.
8. Kent politikalarında kamu yararı, sosyal adalet ve eşişim ilkeleri öncelikli hale getirilmelidir.
9. Kent genelinde sosyal keşişimi artıracak kamusal mekân ve sosyal donatı yatırımlarına öncelik verilmelidir.
10. Kamusal alanların özel kullanımlar tarafından işgal edilmesini önleyecek etkin denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır.
11. Yaya ve araç sirkülasyonunu aksatan kontrolsüz müdahalelerin önüne geçilerek, özellikle kaldırım ve caddelerdeki işgallerin önlenmesi ve bu konuda yaptırımlar uygulanması gerekmektedir.

şube Sekreteri
Hüseyin ıya Bekiroğulları

Yönetim Kurulu yesi
Dicle Akın